

вага кількості фермерських господарств, які виробляють понад 200 тонн зернової та зернобобової продукції в розрахунку на одне господарство (6 – 10 групи) складає всього 17,0% від їх загального числа, тоді як на 83,0% фермерських господарств, кожне з яких виробляє до 200 тонн зерна та зернобобових, приходить лише 15,4% від загального обсягу виробництва даної продукції.

Економічну доцільність концентрації виробництва продукції зернових та зернобобових культур засвідчує висока результативність використання ними землі під зерновими посівами. Встановлено, що між обсягами виробництва зерна та зернобобової продукції в розрахунку на одне фермерське господарство і урожайністю існує прямий зв'язок. Так, урожайність зернових та зернобобових культур в господарствах десятої групи на 24,6% перевищує значення аналогічного показника господарств дев'ятої групи і в 9,2 рази перевищує значення такого показника фермерів першої групи. Таким чином, фермерство під-

тверджує, що нарощування обсягів виробництва зерна та зернобобових в розрахунку на одне господарство слід оцінювати позитивно з точки зору результативності використання земельного ресурсу.

Висновки. Про необхідність посилення інноваційної діяльності зернової галузі свідчать нижча в Україні урожайність зернових та зернобобових культур за середньосвітову, а також значні коливання урожайності пшениці та її від'ємний тренд за тривалий період часу. Підвищення урожайності зернових та зернобобових культур корелює з масштабами та концентрацією виробництва, тоді як абсолютна більшість сільськогосподарських підприємств має низьку продуктивність зернових та зернобобових посівів, порівняно незначний обсяг валового збору зернової та зернобобової продукції, низький рівень концентрації її виробництва. Сукупність названих факторів свідчить, що у значній кількості аграрних товаровиробників обмежені можливості використання інноваційної моделі розвитку зернової галузі.

Література

1. Економіка підприємств : підручник / Ф. В. Горбонос [та ін.]. - К. : Знання, 2010. – 463 с.
2. Синиця Ю. С. Оцінка впливу концентрації та спеціалізації на ефективність виробництва насіння ріпаку / Ю. С. Синиця // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. - 2013. - №3. - С. 213-219.
3. Басюркіна Н. Й. Особливості концентрації агропромислового виробництва України / Н. Й. Басюркіна // Економічні інновації. - 2013. - Вип. 52. - С. 38-49.
4. Сільське господарство України. Статистичний збірник 2012. Київ : Державна служба статистики України. 2013. – 387 с.
5. Андрійчук В. Г. Агропромислові формування нового типу в контексті стратегії розвитку вітчизняного сільського господарства / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2013. – № 1. – С. 3-15.

УДК 658.152

ГОЛОБОРОДЬКО Я.О., аспірант
Уманський національний університет садівництва

ДІАГНОСТИКА ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню сучасних форм і методів фінансового забезпечення процесу інноваційного розвитку аграрної сфери. Проведено аналітичну оцінку спрямування обсягів фінансування в інноваційну діяльність аграрного сектору національної економіки. Зроблено висновки, що фінансове забезпечення інноваційного розвитку має удосконалюватись в рамках створення єдиного механізму управління інноваційною діяльністю підприємств аграрного сектору.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інвестиції, переробні підприємства аграрної сфери, фінансове забезпечення, фінансова архітектура

The article investigates modern forms and methods of financial support to the process of innovation development of the agricultural sector. An analytical assessment of channeling funding in innovation of the agricultural sector of the national economy. It is concluded that the financial support of innovative development has improved as part of a single mechanism of innovation activities of enterprises of the agricultural sector

Keywords: innovative development, investments, agro-industrial complex, financial security, financial architecture

Постановка проблеми. Інноваційна модель розвитку аграрного виробництва в умовах глобалізації не може принести повного економічного ефекту лише за допомогою технологічного оновлення ресур-

сної бази та структурної перебудови аграрної економіки. Вона передбачає перенесення акценту з традиційних науково-технічних рішень на використання принципово нових прогресивних технологій, які ма-

ють вирішальний вплив на процеси соціально-економічного розвитку розвинутих країн світу.

Саме тому, широке застосування інновацій являється найбільш дієвим та ефективним варіантом вирішення гострих соціально-економічних проблем аграрного виробництва, що пов'язані з пошуком механізмів підвищення економічних показників діяльності переробних підприємств та забезпечення населення високоякісною сільськогосподарською продукцією. Інноваційний розвиток аграрного виробництва означає його якісне реформування, що базується на зростанні виробничих показників із одночасним удосконаленням соціально-економічного механізму сільського господарства, а також взаємопов'язаних з ним галузей. Даний процес повинен забезпечуватися постійним використанням більш досконалих технологій виробництва і переробки аграрної продукції, нових сортів культур рослин та порід тварин, прогресивних моделей соціально-економічного розвитку, сучасних моделей інформаційних технологій.

Актуальність дослідження підтверджується ступенем нерозкритості даної теми – на даний час ґрунтовні дослідження інноваційного розвитку аграрного сектору економіки висвітлюються у роботах Амбросова В.Я., Кваши С., Андрійчука В.Г., Лупенка Ю.О., Маліка М.Я., Гришової І.Ю., Стоянової-Коваль С.С., Крюкової І.О., Шабатури Т.С., Кужеля В.В. та інших, які слугували фундаментальною базою для подальшого дослідження питань, що розглядаються [1-10].

Метою даної статті є аналіз теоретичних та практичних аспектів формування моделі інноваційного розвитку аграрного виробництва.

Результати дослідження: Сучасний розвиток національної економіки в умовах глобалізації потребує активного формування та використання її інноваційного потенціалу. Формування інвестиційного потенціалу здійснюється через інноваційну діяльність, тобто діяльність, спрямовану на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Необхідно зазначити, взаємозв'язок науки з виробництвом пояснюється тим, що в ринкових умовах господарювання виробництво конкурентоздатної продукції повинно ґрунтуватися на впровадженні передових наукових досягнень, запровадженні певних ідей, нових технологій. Вдосконалення процесу виробництва в деяких випадках виступає національним надбанням у сфері інновацій, перевагою вітчизняних товаровиробників в умовах глобальної конкуренції, одним із напрямів розширення зовнішньої торгівлі і, як результат, збільшення доходів бюджету.

Світова економічна практика подає чудові зразки активізації інноваційної освіти і науки – з од-

ного боку, виробництва та бізнесу – з іншого. На сьогодні приріст валового продукту у економічно розвинутих країнах світу на 75-80% визначається інноваційними досягненнями. Технологічні інновації як результат творчої діяльності наукових, дослідних інститутів та виробничих структур забезпечують економічне зростання та виступають основою підвищення добробуту людей. Лідерами впровадження передових технологій є: Південна Корея, Сінгапур, США, Фінляндія, Швеція, Японія тощо. Населення цих країн становить всього близько 15% від загальної чисельності людей, що населяють планету. Однак на світовому ринку високотехнологічної продукції частка цих країн сягає майже 80%. При цьому частка Росії становить - 0,3%, а України – 0,1%.

Пропонуємо ґрунтовний аналіз фінансування інноваційної діяльності народногосподарського комплексу в цілому і аграрного сектору України.

На рис. 1. представлений розподіл фінансування інноваційної діяльності за джерелами.

Наведені дані наочно демонструють зміну структури фінансування інноваційної діяльності за джерелами. Нами для дослідження були обрані роки докризового періоду (2005 р.) та посткризового періоду (2011-2012 рр.). Як в докризовому, так і в посткризовому періодах розвитку економіки спостерігається однакова тенденція домінування в питомій вазі джерел фінансування власних коштів. Якщо у 2005 році власні кошти в інноваціях склали 87,7%, то у посткризовому періоді їх частка стала значно меншою – 52,9% та 63,9% у 2011 р. та 2012 р. відповідно. Питома вага коштів державного та місцевих бюджетів на протязі досліджуваного періоду збільшується і складає у в 2012 р. 2,1% в загальній структурі. Однак очевидно, що суттєвим ресурсом, окрім власних коштів суб'єктів господарювання, є кредити та кошти іноземних інвесторів. Причому, роль кредитів у фінансуванні інноваційної діяльності зростає (з 7,1% у 2005 р. до 21,0% у 2012 р.). Кошти іноземних інвесторів у структурі фінансування значно більші за кошти вітчизняних інвесторів. Так, у 2012 році кошти вітчизняних інвесторів складають 1,3%, а зарубіжних інвесторів – 8,7% коштів.

Це прикро визнавати, але сьогодні і Сінгапур, і Фінляндія, населення яких становить, відповідно, 4,5 і 5,2 млн. осіб, виробляють вдвічі більший валовий національний продукт, ніж Україна. І це при тому, що чисельність населення України на порядок більше, ніж у згаданих країнах. Таким чином, можемо стверджувати, що більшість проблем щодо активізації інноваційної активності в цілому і в агровиробництві зокрема лежать у площині фінансового забезпечення.

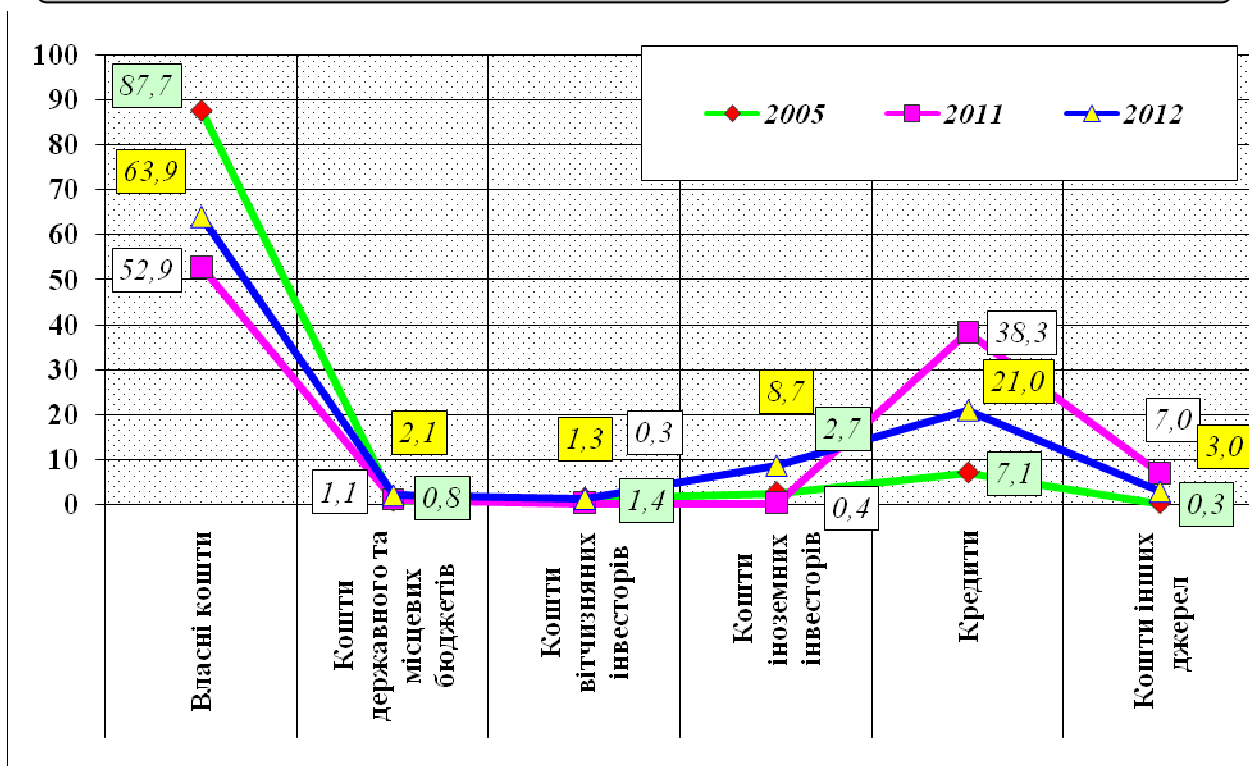

Рис. 1. Динаміка розподілу загального обсягу фінансування інноваційної діяльності за джерелами, %*
*Джерело: розраховано за даними Держкомстату

Більш детально пропонуємо дослідити структуру розподілу ресурсів фінансування за джерелами на рис. 2.

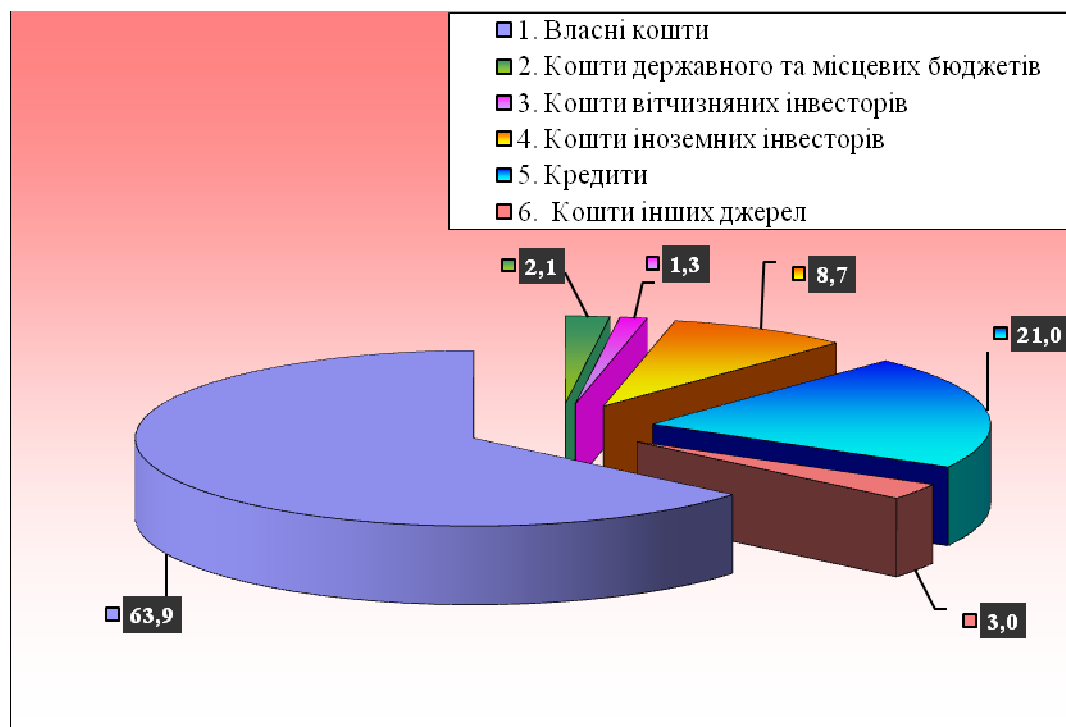

Рис. 2. Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності за джерелами у 2012 році, %*
*Джерело: розраховано за даними Держкомстату

Отже, у звітному 2012 році у структурі фінансування на першому місці знаходяться власні кошти суб'єктів господарювання – 63,9%, на другому – кредити (21,0%), на третьому – кошти іноземних інвесторів (8,7%), інші компоненти у структурі не віді-

грають суттєвої ролі (питома вага їх коливається від 1 до 3%).

На рис. 3 представлено співвідношення загального обсягу фінансування та фінансового забезпечення інноваційної діяльності аграрного сектора в розрізі сільськогосподарських і ветеринарних наук.

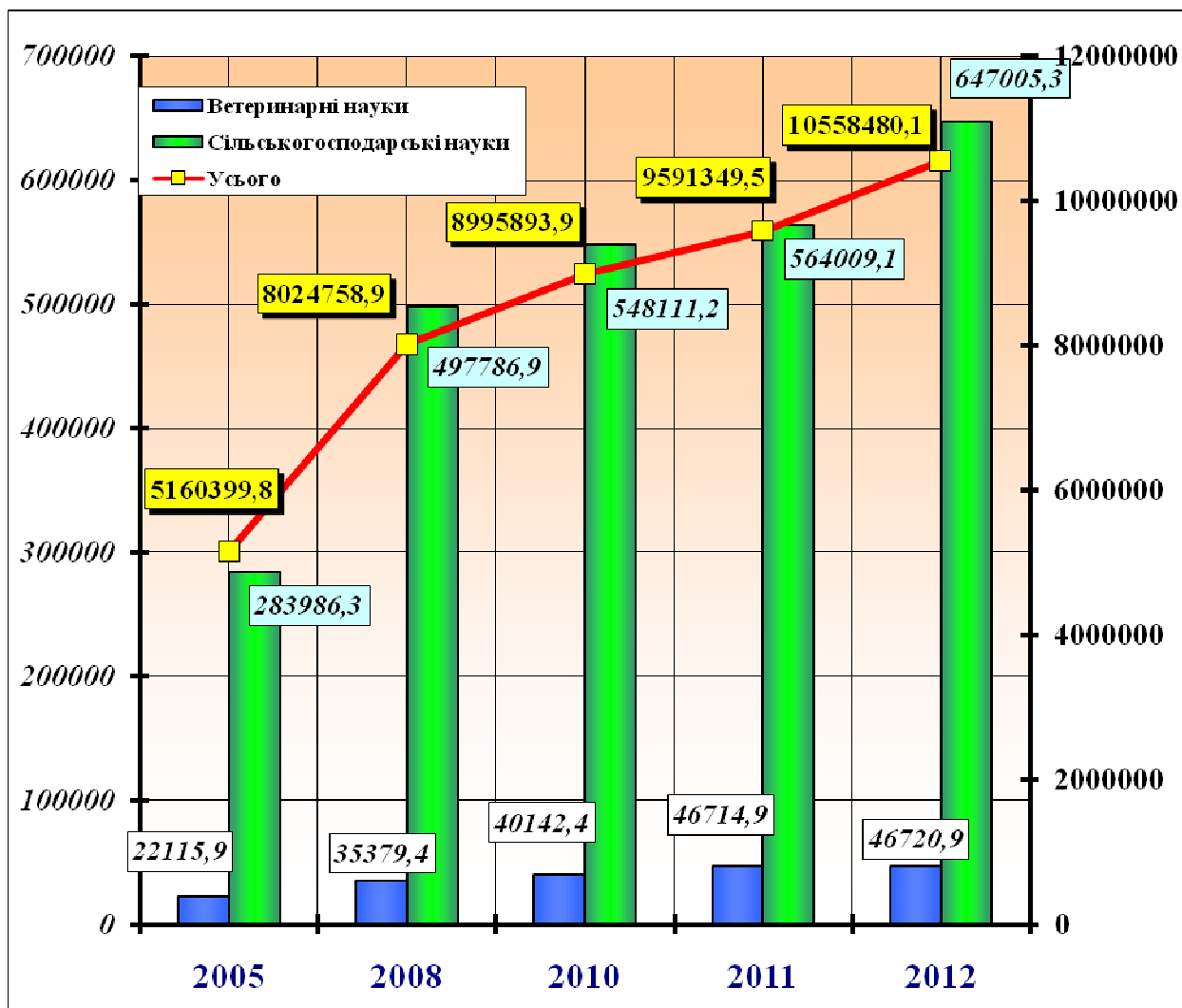

Рис. 3. Фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт в Україні та в аграрному секторі, тис. грн.*

*Джерело: розраховано за даними Держкомстату

Аналіз наведених даних дозволяє стверджувати про значне збільшення обсягів фінансування витрат на інноваційну діяльність як в цілому по Україні, так і в аграрному секторі зокрема. Порівнюючи дані 2012 р. з даними 2005 р., спостерігаємо приріст обсягів фінансування в інноваційну сферу на 51,12%. Крім цього, у звітному році виділено на інноваційний розвиток сільського господарства в 2,2 рази і на інноваційний розвиток ветеринарії в 2,1 рази більше фінансових ресурсів порівняно з обсягами фінансування 2005 року.

Детальний аналіз фінансування інновацій в аграрний сектор за джерелами представлено у таблиці 1.

Більш ґрунтовне дослідження структури фінансування інноваційних витрат аграрної сфери за 2011-2012 рр. засвідчує про усталену структуру виділення фінансових джерел. Найбільша питома вага ресурсів фінансується за рахунок коштів бюджету (78,72% - у 2011 р. і 79,48% - у 2012 р.). На другому місці знаходяться власні кошти – 15,7% і 14,8% відповідно у 2011 та 2012 рр. І на третьому місці за питоною вагою – кошти замовників, а саме підприємств і організацій України (4,15% і 4,84% відповідно по роках дослідження).

Фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт за джерелами в аграрному секторі в 2011-2012 рр.*

	2011 рік		2012 рік	
	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн.	%
Усього	564009,1	100	647005,3	100
<i>в тому числі за рахунок:</i> коштів бюджету (усього)	444019,7	78,72	514275,8	79,48
в т.ч. державного бюджету	443676,1	78,66	512734,4	79,24
Коштів фонду спеціального призначення	2315,8	0,41	2316,2	0,35
Власних коштів	88562,2	15,7	95781,2	14,8
Коштів замовників:				
- підприємств (організацій) України	23401,6	4,15	31339,5	4,84
- іноземних держав	3236,3	0,57	1370,7	0,21
кошти інших джерел	2473,5	0,43	1921,9	0,29

*Джерело: розраховано за даними Держкомстату

Дані аналітичної довідки про діяльність Академії аграрних наук України за 2012 р. свідчать, що за бюджетною програмою «Фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері агропромислового комплексу, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка технічного забезпечення наукових установ, розвитку наукової інфраструктури та об'єктів, що становлять національне надбання» затверджено обсяги асигнувань на звітний рік за загальним фондом у сумі 490600,9 тис. грн., касові видатки становили 487559,7 тис. грн., за спеціальним фондом затверджено план з урахуванням змін у сумі 235006,7 тис. грн., касові видатки становили 199614,4 тис. грн.

За бюджетною програмою 6591060 у 2012 році кошти загального фонду використовувалися за наступними напрямками: проведення фундаментальних досліджень – 267268,4 тис. грн.; прикладні наукові та науково-технічні розробки – 185708,4 тис. грн.; підготовка наукових кадрів – 14685,4 тис. грн.; розвиток наукової інфраструктури НААН (витрати на утримання гуртожитку аспірантів) - 753,4 тис. грн.; видання книг, брошур та навчальних посібників – 1249,8 тис. грн.; збереження та розвиток об'єктів, що становлять національне надбання – 217,2 тис. грн.; погашення кредиторської заборгованості, яка виникла станом на 01.01.2012 – 284,3 тис. грн.; капітальні видатки для підготовки до відзначення 200-річчя від дня заснування Нікитського ботанічного саду - Національного наукового центру – 17392,8 тис. грн.

Поточні видатки наукових установ за рахунок загального фонду державного бюджету на 78,6% (369407,8 тис. грн.) склалися із соціальних виплат. На комунальні платежі та за спожиті енергоносії спрямовано 7,6% (35681,5 тис. грн.), на придбання товарів та послуг - 13,2% (61969,4 тис. грн.), інші поточні видатки – 0,6% (3108,1 тис. грн.).

Середньомісячна заробітна плата одного працівника наукової установи у загальному фонді за 2012 р. становила 2772 грн.

За бюджетною програмою 6591060 Державним бюджетом України на 2012 рік затверджено обсяг надходження коштів до спеціального фонду в сумі 181770,0 тис. грн., фактичні надходження становили 212534,6 тис. грн., що на 30764,6 тис. грн. більше запланованих, або на 16,9 %.

Надійшло коштів до спеціального фонду наукових установ НААН у 2012 році за джерелами надходжень: за послуги, що надаються установами згідно з їхньою основною діяльністю – 110015,5 тис. грн.; від господарської діяльності – 76336,3 тис. грн.; від оренди майна бюджетних установ - 22273,7 тис. грн.; від реалізації майна (крім нерухомого) – 169,9; інші надходження – 3739,2 тис. грн.

Слід зазначити, що в цілому у загальному обсязі фінансування наукових досліджень за 2012 рік частка коштів, що надійшли до спеціального фонду наукових установ НААН становила 31,1%.

Отже, до основних факторів, що сповільнюють впровадження інноваційних технологій в аграрній економіці України належать:

1) падіння виробництва сільськогосподарської продукції, детехнологізація і деіндустріалізація аграрного сектору;

2) суто сировинний характер українського експорту сільськогосподарської продукції;

3) низький рівень затребуваності результатів аграрної науки сільськогосподарським виробництвом, занедбаність системи профтехнічної освіти, яка б забезпечила село кваліфікованою робочою силою;

4) наміри потенційних інвесторів та байдужість українських підприємств до власної землі;

5) скуповування прав засновників сільськогосподарських підприємств, що призводить до відчуження значної кількості угідь із сільськогосподарського виробництва;

6) недоступність кредитних ресурсів для придбання сучасної матеріальної бази

Висновки. На нашу думку, формування інноваційного потенціалу аграрного виробництва неможливе без вирішення наступного комплексу

заходів: захист прав фермерів-підприємців від іноземної експансії та внутрішньої корупції; забезпечення фінансування інноваційного процесу в аграрному секторі економіки; активізація інвестиційної діяльності комерційних банків, їх зацікавлення у довгостроковому кредитуванні інноваційного процесу аграрних

підприємств; забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури, створення регіональних інноваційних центрів; фіксування на законодавчому рівні умов використання земель із сільськогосподарським потенціалом.

Література

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920.
2. Гришова І. Ю. Проблеми формування інноваційної системи України / І. Ю. Гришова, Т. М. Гнатєва // Інноваційна економіка. - № 12. - 2012 - С. 54-62.
3. Непочатенко В. О. Вплив інституціональної структури на розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / І. Ю. Гришова, В. О. Непочатенко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 2. – С. 47-51. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>
4. Кужель В. В. Державна підтримка регіональних програм інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / І. Ю. Гришова, В. А. Замлинський, В. В. Кужель // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 2. – С. 201-206. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>
5. Крюкова І. О. Фінансова архітектура інноваційного розвитку підприємства АПК. – Соціально-економічний розвиток України в умовах трансформаційних змін: виклики, тенденції, перспективи. [Колективна монографія]. / за ред. Аранчій В. І., Полтава : ТОВ НВП «Укпромторгсервіс», 2013. - С. 43-52.
6. Крюкова І. О. Теоретичні основи формування фінансової архітектури інноваційного розвитку молокопереробних підприємств. – Науковий вісник БДФЕУ. Економічні науки. Вип. 2 (23). - Чернівці, 2012. – С. 32-40.
7. Крюкова І. О. Фінансова архітектура інноваційного розвитку молокопереробних підприємств / І. О. Крюкова // Облік і фінанси. – 2013. - № 2 (60). – С. 87-93.
8. Стоянова-Коваль С. С. Использование методологии инновационного управления в инвестиционных процессах. / С. С. Стоянова-Коваль // Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. Россия - 2013. - № 2. – С. 50-53.
9. Стоянова-Коваль С. С. Оцінка потенціалу аграрної сфери до галузевих структурних зрушень в контексті світових тенденцій / С. С. Стоянова-Коваль // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. - 2010. - № 1. - С. 36-43.
10. Гришова І. Ю. Финансовое обеспечение перерабатывающих предприятий в контексте формирования финансовых потоков. / И. Ю. Гришова // Азимут научных исследований: экономика и управление.- Россия. - 2012. - № 1. - С.22-24.

УДК [005.591.6:005.21-043.86]:664.013.

ЄВТУШЕВСЬКА О.О., канд. екон. наук, доцент
Одеська національна академія харчових технологій

ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ

В статті розглянуто основні принципи розробки стратегії інноваційного розвитку підприємства та визначено комплексне використання нових принципів менеджменту для підвищення ефективності інновацій як фактора виживання фірм в сучасних конкурентних умовах.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційна стратегія, інноваційні принципи, інноваційні процеси

In the article the basic principles of the development strategy of innovative development enterprise and the use of new integrated set of management principles to improve innovation as a factor in the survival of companies in today's competitive environment.

Keywords: innovation development, innovation strategy, innovative principles, innovative processes

Вступ. У сучасних умовах різко підвищилася роль інноваційних стратегій, оскільки саме нововведення визначають всі інші напрями розвитку фірми. Це викликає необхідність освоєння специфічних інструментів управління нововведеннями, стимулю-

вання новаторських зусиль, підтримку комунікацій, створення партнерства у сфері нововведень, а також в системі «наука – виробництво – збут – післяпродажне обслуговування».